

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

УДК 378.937:37.032

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Александрова О.Ф., викладач

Запорізький національний університет

Стаття розглядає модель формування гуманістичних цінностей майбутніх вчителів як спробу ефективного вирішення проблеми всебічного розвитку майбутнього фахівця освіти.

Ключові слова: модель, виховна система, педагогічні умови, гуманістичні цінності

Александрова Е.Ф. МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ГУМАНИСТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья рассматривает модель формирования гуманистических ценностей будущих учителей как попытку эффективного решения проблемы всестороннего развития будущего специалиста образования.

Ключевые слова: модель, воспитательная система, педагогические условия, гуманистические ценности.

Alexandrova E. MODEL OF FORMATION HUMAN VALUES IN TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article deals with the model of formation teachers' human values as efficient attempt of solving the problem future professional's comprehensive development.

Key words: model, educational system, pedagogic conditions, human values. .

Постановка проблеми. Ефективним вирішенням проблеми особистісного розвитку майбутнього вчителя стає модель формування гуманістичних цінностей. Створення моделі формування гуманістичних цінностей вимагає врахування всього комплексу педагогічних умов фахової підготовки майбутніх вчителів. У контексті нашого дослідження педагогічні умови є логічною сукупністю заходів, які мають забезпечити досягнення мети формування гуманістичних цінностей та сприяти вихованню особистості майбутнього вчителя – гуманіста й професіонала. Вони свідомо створюються в навчальному процесі й забезпечують ефективність вирішення професійно-педагогічних завдань.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні науковці Ю.К. Бабанський, Є.Б. Бабошина, З.Н. Курлянд, Харламов І.В., О.С. Цокур визначили педагогічні умови формування моральних (гуманістичних) цінностей у вищих навчальних закладах [1, 2, 3, 4, 5]. Серед цілого ряду педагогічних умов, необхідних для формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів, ми вважаємо доцільним виділити найважливіші, а саме:

- гуманізацію та гуманітаризацію освітнього середовища вищого навчального закладу;
- реалізацію особистісно орієнтованого підходу в освітньому процесі;
- зосередження головної уваги на ціннісно-мотиваційній домінанті особистості, яка визначає її професійну спрямованість.

Мета статті: розглянути модель формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя, визначити педагогічні умови та принципи її реалізації.

Врахування зазначених педагогічних умов дає підстави для побудови моделі формування гуманістичних цінностей майбутніх вчителів. Як відомо, моделлю називають штучно створений об'єкт, який в узагальненому вигляді показує структуру об'єкта моделювання, його складові частини та відношення між ними. Моделі мають відповідати таким вимогам, як відповідність об'єкта моделювання, тобто в нашому випадку, процесу формування гуманістичних цінностей у фаховій підготовці вчителів, можливість заміщення цього об'єкта на певних етапах дослідження, здатність давати достатню інформацію про згаданий об'єкт. Спираючись на досвід попередніх досліджень [6, 7, 8, 9], ми здійснювали конкретизацію моделі формування гуманістичних цінностей майбутніх вчителів за такими ознаками: цілеспрямованість на розвиток гуманістичної особистості; обов'язковість реалізації принципу

гуманізації; послідовність і наступність етапів формування цінностей; педагогічна обґрунтованість запропонованих форм виховання; можливість повторюваності в педагогічному досвіді.

Для нашого дослідження важливим є те, що розробка моделі формування гуманістичних цінностей, визначення її головної мети та принципів цілком залежить від орієнтації на певну виховну систему, що ґрунтується на властивих їй цінностях. Серед виховних систем найбільш розповсюдженими є такі:

1. Система, що заснована на трансцендентних цінностях й спрямована на наближення вихованців до абсолютної цінності – найвищої істоти. Основна увага приділяється таким цінностям, як душа, безсмертя, віра, надія, любов. Земні цінності розглядаються як тимчасові та другорядні.
2. Система, що заснована на соціоцентричних цінностях та спрямована на позитивне ставлення до всіх людей, незалежно від соціального стану, національності тощо. Базові цінності – свобода, рівність, праця, мир, солідарність, злагода, творчість. Істотним недоліком такої системи є космополітична розмитість, абстрактність. Свобода для одного може бути несвободою для іншого.
3. Система, що заснована на антропоцентричних цінностях й спрямована на піднесення індивідуальності в структурі людських цінностей: спільнота індивідуумів, де кожен розвивається на основі самовиявлення. Ключові цінності: самореалізація, автономність, індивідуальність. Існує загроза перетворення вищої цінності в егоїзм.
4. Система, що заснована на національних цінностях. Така система виховання втілює позитивні елементи попередніх, ґрунтується на засадах родинного виховання ідеях і засобах народної педагогіки. У даній системі вихованці мають доступ до інших систем цінностей, вона допомагає оволодіти системою гуманістичних цінностей, підготувати до життя в соціально-культурному просторі [10].

Основні ціннісні орієнтири розглянутих виховних систем надані в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Ціннісні орієнтири виховних систем

Виховна система	Ціннісні орієнтири
Виховання, засноване на трансцендентних цінностях	Наближення до абсолютної цінності – найвищої істоти. Основна увага приділяється таким цінностям як душа, безсмертя, віра, надія, любов. Земні цінності розглядаються як тимчасові та другорядні.
Виховання, засноване на соціоцентричних цінностях	Позитивне ставлення до всіх людей, незалежно від соціального стану, національності. Базові цінності: свобода, рівність, праця, мир, солідарність, злагода, творчість.
Виховання, засноване на антропоцентричних цінностях	Піднесення індивідуальності в структурі людських цінностей: спільнота індивідуумів, де кожен розвивається на основі самовиявлення. Ключові цінності: самореалізація, автономність, індивідуальність.
Виховання, засноване на національних цінностях	Втілює позитивні елементи попередніх, ґрунтується на засадах родинного виховання ідеях і засобах народної педагогіки. У цій системі вихованці мають доступ до інших систем цінностей, вона допомагає оволодіти системою гуманістичних цінностей, підготувати до життя в соціально-культурному просторі.

В усіх зазначених системах спільним є ставлення до прекрасного як до цінності, а тому орієнтир естетичного виховання – компонент всіх систем. Складніше визначити мету та основу морального виховання, тому що потрібно з'ясувати, якому уявленню про гуманізм ми хочемо віддати перевагу (трансцендентальному, соціоцентричному, антропоцентричному або національному), а також які базові цінності пропонуються вихованцям. Багато сучасних дослідників проблеми формування гуманістичних цінностей погоджуються в тому, що національне гуманістично та особистісно орієнтоване виховання може найкращим чином поєднати всі сильні сторони зазначених систем та сформувати базові основи культури особистості (розумової, фізичної, екологічної, естетичної, правової, економічної) [11, 12, 13, 7, 15]. Тому основні орієнтири саме такої виховної системи, що ґрунтується на національних цінностях, враховано в процесі розробки моделі формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя, яка передбачає колективне здійснення соціально значущих практичних дій.

Очевидно, що фахова підготовка, до якої належить виховний процес, це не лише засвоєння педагогічних знань, але й перетворення мотиваційної сфери майбутнього вчителя, перенесення детермінації своєї поведінки з зовнішньої на внутрішню, що припускає аксіологізацію педагогічної освіти та упровадження спеціальних технологій формування його ціннісних орієнтацій, спрямованих на творчу, фахову

самореалізацію. Узагальнено розроблена модель формування гуманістичних цінностей подана в таблиці (табл. 1.2).

У запропонованій моделі особистість педагога розглядається як вирішальний чинник, а педагогічна діяльність спрямовується, перш за все, на його вихованця, і лише потім - на навчальний предмет. Зміна поведінки вчителя в педагогічному процесі стає можливою лише за наявності його власних ціннісних орієнтацій та чіткого усвідомлення головної мети, принципів й завдань своєї педагогічної діяльності.

Головною метою педагогічної діяльності стає формування гуманістичних цінностей: людяності; совісті й моральності; віри в людину; доброти та альтруїзму; ввічливості й толерантності; працелюбності та бажанні бути корисним. Педагогічний процес ґрунтується на принципах розвитку гуманістичних ціннісних орієнтацій та передбачає вирішення низки завдань. Важливим компонентом моделі стають організаційно-педагогічні умови, які роблять можливим реалізацію всіх етапів системи гуманістично-спрямованих позааудиторних виховних заходів.

Таблиця 1.2 – Модель формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя

Гуманні взаємини учасників фахової підготовки: педагог → майбутній вчитель		
Головна мета - формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя: людяності, совісті й моральності, віри в людину, доброти та альтруїзму, ввічливості й толерантності, працелюбності та бажання бути корисним.		
Принципи розвитку ціннісних орієнтацій вчителя: - принцип емоційності; - принцип діалогізму; - принцип співпереживання; - принцип саморегуляції.	Завдання: - навчати майбутніх вчителів основам теорії гуманістичних цінностей; - організовувати групові дискусії, що мають чітко визначену гуманістичну спрямованість; - активно залучати майбутніх вчителів до соціальних проєктів, наповнених ідеєю гуманізму.	
Педагогічні умови: - орієнтація на виховну систему, засновану на гуманістичних цінностях; - гуманізація та гуманітаризація освітнього середовища; - реалізація особистісно-орієнтованого підходу та гуманістично орієнтованих педагогічних технологій в навчально-виховному процесі; - розвиток ціннісно-мотиваційної домінанти особистості; - реалізація системи гуманістично спрямованих виховних заходів.		
Система гуманістично спрямованих позааудиторних виховних заходів		
Етап	Організаційні форми	Тематика виховних заходів
1	Теоретичні відомості	1. Життєвий шлях та життєві цінності людини. 2. Роль особистісних якостей в професійній кар'єрі вчителя. 3. Людяність і совість – найважливіші цінності вчителя. 4. Віра як основа успіху педагогічної діяльності. 5. Стрижневі гуманістичні цінності – ввічливість і доброта. 6. Потреба бути корисним як домінанта професії вчителя.
2	Групові дискусії	Обговорення проблем, пов'язаних з тематикою лекцій.
3	Практичні виховні заходи	1. Перегляд, обговорення фільму “Доживемо до понеділка”. 2. Зустріч із досвідченими вчителями міста. 3. Зустріч із вихованцями дитячого будинку. 4. Відвідування православного собору. 5. Відвідування геронтологічного санаторію. 6. Екологічний десант на території острова Хортиця.

Доцільно зауважити, що розроблена модель формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя включає всі головні елементи гуманістично зорієнтованої технології. Успішне використання даної моделі повністю залежить від врахування всіх зазначених елементів. Головними елементами гуманістично зорієнтованої технології є:

1. Цілі та принципи гуманістично зорієнтованого виховання, що спрямовують діяльність педагога та студента на досягнення головної мети - формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя. відповідних завдань. Досягнення такої мети стає можливим лише за умови виконання відповідно спрямованих завдань.

2. Педагогічні умови, побудовані на засадах гуманізації та гуманітаризації, що спрямовують зміст фахової підготовки в університеті, який стає джерелом формування світогляду і переконань особистості. Серед найважливіших умов формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя треба вказати на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу та розвиток ціннісно-мотиваційної домінанти.

3. Система позааудиторних виховних заходів, що передбачає послідовне опрацювання запропонованої тематики та поетапне формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя через відповідні форми організації позааудиторної виховної діяльності. Такими організаційними формами стають теоретичні відомості, групові дискусії та практичні виховні заходи, що мають очевидну соціальну значущість.

У процесі фахової підготовки майбутніх вчителів необхідно дотримуватись відповідних педагогічних умов гуманістичного особистісно орієнтованого навчання, а саме:

- орієнтації фахової підготовки майбутнього вчителя виховну систему, засновану на гуманістичних цінностях;
- гуманістична спрямованість змісту навчально-виховного процесу;
- принцип діалогічного спілкування між вчителем та вихованцем;
- орієнтацію на ціннісно-мотиваційну домінанту особистості, як пріоритетної в становленні світогляду майбутнього вчителя;
- реалізацію системи гуманістично спрямованих виховних заходів.

Цілком зрозуміло, що успішна реалізація запропонованої моделі, перш за все, залежить від головних учасників процесу педагогічної взаємодії:

- особистості педагога, який усвідомлює свою гуманістичну місію, трансформувати загальнолюдські цінності в гуманістичні педагогічні на рівні суб'єктно-суб'єктних відносин, допомогти майбутньому вчителю опанувати професійні знання, уміння, навички, підготувати його до всіх сфер життєдіяльності;

- особистості студента (майбутнього вчителя) з наявним рівнем психофізіологічного розвитку, вихованості, з відповідними гуманістичними ціннісними орієнтаціями, разом з набутими ним знаннями, уміннями, навичками.

Під час педагогічного спілкування вчитель оволодіває новими гранями професійної позиції як суб'єкт рівноправного спілкування, гуманіст, психотерапевт, актор, при цьому, головними визначені дві перші [16]. Ці якості та професійна позиція належать до професійної компетенції, що обумовлює педагогічне спілкування. Зазначені комунікативні вміння та позиція розвивають важливі психологічні якості, що складають компетентність вчителя. До них відносяться педагогічний такт, педагогічна емпатія, педагогічна товариськість, володіння педагогічною етикою (знання та дотримання гуманістичних норм професії). Під тактом розуміють вибір та реалізацію такого ступеня педагогічного впливу, що заснована на ставленні до учня як головної цінності. Педагогічна емпатія допомагає вчителю ставити себе на місце учня, сприймати його точку зору та враховувати її у спілкуванні.

Запропонована модель може суттєво змінити ставлення майбутніх педагогів до сутності стрижневих гуманістичних цінностей. Якщо цінність набуває особистісного значення, вона стає гуманістичною орієнтацією. Наукова задача полягає в тому, щоб створити такі педагогічні умови, які б допомагали перетворювати теоретичні знання в практичний особистісний (гуманітарний) досвід. Практична сторона цієї задачі в університеті полягає в тому, що майбутні викладачі мають не тільки щоденно аналізувати гуманістичні цінності у змісті освіти, але також втілювати їх у змісті особистого життя. Саме тому для педагогічного процесу не має значення за допомогою яких дисциплін (природничо-наукових чи гуманітарних) або за рахунок позааудиторних виховних заходів здійснюється його гуманітаризація. Забезпечення системного підходу у підготовці педагогічних кадрів за допомогою системи позааудиторних виховних заходів дозволяє виділити три важливих напрями у реалізації ідеї запропонованої моделі: теоретичні відомості, групові дискусії та практична соціально значуща діяльність. Головна мета впровадження значущих соціальних дій полягає у тому, що вони, поєднуючи дві основні функції підготовки спеціаліста – методологічну і аксіологічну, стають найважливішим етапом формування гуманістичної особистості майбутнього педагога. Сутність моделі формування гуманістичних цінностей полягає в радикальному оновленні системи виховних заходів у вищому навчальному закладі, орієнтації на розуміння майбутніми спеціалістами соціоприродної суті людини, на залучення їх до гуманістичного стилю спілкування і такої практичної взаємодії, що має сприяти виникненню особистого позитивного ставлення до життя.

Важливою умовою виникнення такого позитивного відношення стає орієнтація фахової підготовки на гуманні взаємини всіх учасників навчально-виховного процесу. Гуманні взаємини учасників фахової підготовки мають постійно супроводжувати процес гуманізації та гуманітаризації освітнього середовища у вищому навчальному закладі. При цьому морально-психологічні якості особистості сучасного вчителя визначають гуманістичний характер педагогічного спілкування та відіграють вирішальну роль у формуванні гуманістичних педагогічних цінностей студентів. Зазначаючи це, ми виходимо з того, що цінності, об'єктом і суб'єктом яких є представники людського суспільства, відносять до моральних. Саме тому такі цінності можна розглядати як гуманістичні. Якщо їхній зміст наповнений цінностями добра, справедливості, гуманізму, вони усвідомлюються індивідом суб'єктивно, а інша людина стає об'єктом ціннісного ставлення [16].

Професійний розвиток неможливо уявити без особистісного розвитку, тому потрібна особлива ціннісно-сміслова, морально-орієнтована етична домінанта у системі педагогічної освіти. Професіоналізація особистості вчителя веде до формування особистісних якостей та рис, що полегшують професійну діяльність та сприяють виробленню оптимальних засобів та прийомів її здійснення. На відміну від вчителя, що лише механічно передає знання, вчитель-професіонал відстоює цінність своєї професії, послідовно освоює морально-етичні знання [17].

Формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів – це складний процес гармонійного поєднання професійних знань з найкращими особистісними якостями. Головним критерієм і наслідком такого гармонійного поєднання має бути бажання бути корисним і постійне духовне самовдосконалення. У зв'язку з цим, потрібно відзначити координуючу роль учителя в гуманістично орієнтованому процесі та необхідність високої педагогічної майстерності для виховання миролюбності, безконфліктності, взаєморозуміння. Тільки вчитель, який опанував гуманістичні педагогічні цінності зможе гідно виховувати наступне покоління, формувати у вихованців гуманістичний світогляд, гуманне світосприйняття, поважне ставлення до людей.

Від професійної майстерності педагога залежить успішність реалізації моделі формування гуманістичних цінностей майбутніх вчителів. Саме від моральних якостей педагога у значній мірі залежить моральний потенціал суспільства, зменшення в ньому жорстокості та соціального насилля. Професійна діяльність педагогічних кадрів розглядається як неперервний процес розв'язання навчально-виховних завдань, який скеровано на розвиток особистості. Ефективність педагогічної діяльності значною мірою визначається сформованістю гуманістичних ціннісних орієнтацій педагога, особистісних цінностей.

Підґрунтям для формування гуманістичних цінностей майбутніх вчителів є морально-практична діяльність, яка здійснюється заради інших людей. У такій діяльності людина усвідомлюється як головна цінність, до якої ставляться з повагою та турботою. Гуманні взаємини розглядаються як суб'єктивно значущі, а це в свою чергу сприяє формуванню гуманістичних якостей особистості майбутнього спеціаліста.

Якісні зміни ціннісних орієнтацій майбутніх учителів будуть відбуватися значно інтенсивніше, якщо формувати їх цілеспрямовано в процесі підготовки до професійної діяльності з дотриманням єдності структурних компонентів (потреби, інтереси, мотиви, цілі, вибір, об'єктивні цінності). Така цілеспрямованість професійної підготовки вчителів полягає, в першу чергу, у спрямованості на інших людей і лише потім на себе, а далі на навчальний предмет. Гуманістична спрямованість в структурі особистості вчителя повинна домінувати над предметною. Доцільно зауважити, що підґрунтям педагогічної діяльності стають саме професійні знання вчителя. Однак професійні знання мають бути обов'язково пов'язані з певним набором особистісних якостей вчителя: людяністю, терпимістю, доброзичливістю, комунікативністю, натхненням, чуйністю, коректністю, тактовністю, самокритичністю, постійним прагненням до самовдосконалення і бажанням бути корисним.

Під час навчання у вищій школі суб'єкт освоює нові сфери діяльності, набуває нові, обширні можливості впливати на інших людей безпосередньо або опосередковано – через продукти своєї діяльності. Отримані можливості необхідно підкріплювати новим вищим рівнем етичної оцінки своїх потенційних вчинків. Становлення вищого рівня етичного оцінювання потенційних вчинків і є процесом виховання [19].

У процесі життєвого розвитку цінності людини об'єднуються в єдину систему, якою володіє особистість. Ціннісна система має свою певну організацію, що підпорядкована принципу субординації, де кожна цінність стосовно тієї, котра стоїть вище відіграє роль засобу, умови або наслідку, який виходить з неї. Сутність розподілу цінностей полягає у ступені їх значущості для існування людини, та її прогресивного розвитку [20, 21]. Цінності, маючи біологічну та генетичну основи, притаманні структурі людини. Однак тільки культура розвиває цінності, а цивілізація збільшує їхню кількість. Звідси зрозуміло, чому майбутнє людини головним чином визначається соціальними ідеалами, які продукують прагнення молодих людей не лише здобути високу професійну компетентність, але й самореалізуватися в нових соціальних, політичних та економічних умовах.

Тому підхід до професійної підготовки педагога, заснований на загальнолюдських, гуманістичних та педагогічних цінностях, має сприяти формуванню такої системи цінностей, яка б відповідала актуальному завданню сучасної освіти – вихованню активних, відповідальних, ініціативних, творчих фахівців, здатних до професійного росту та саморозвитку. Виходячи з актуальності завдання, новими цілями педагогічної освіти мають стати цінності екзистенціального проектування особистості самого учителя, а саме: самопізнання, рефлексія, знаходження особистісних смислів педагогічної діяльності, творчий потенціал, особистісно орієнтований характер педагогічного процесу. Необхідно ще раз вказати на те, що гуманістична спонукка має домінувати в особистості вчителя над навчальною [22].

Система ціннісних орієнтацій, з одного боку, є важливим регулятором активності людини, оскільки дозволяє співвідносити індивідуальні потреби та мотиви з усвідомленими та прийнятими особистістю цінностями і нормами соціуму. З іншого боку, система ціннісних орієнтацій особистості не лише визначає форми та умови реалізації спонукань людини, але сама стає джерелом його цілей. Тому система ціннісних орієнтацій сама визначає життєву перспективу, напрямок розвитку особистості, являючись його важливим внутрішнім механізмом. Саме тому визначення цілей виховної діяльності має враховувати ціннісні орієнтири існуючих виховних систем. Вибір системи цінностей складає основне питання, яке виникає при визначенні цілей, принципів та змісту виховання. Адже відомо, що будь-яка цінність набуває справжнього змісту, коли вона входить до складу системи. Модель передбачає впровадження системи виховних заходів, спрямованих на формування людяності, совісті й моральності, віри в людину, доброти та альтруїзму, ввічливості й толерантності, працелюбності та бажання бути корисним.

Перспектива подальшого дослідження вбачається в удосконаленні тематики системи гуманістично спрямованих виховних заходів, що сприятимуть всебічному розвитку особистості майбутнього вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Методологические основы / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Бабошина Є. Б. Культурологическая модель гуманистической образовательной среды / Є. Б. Бабошина // Школа. – 2002. – №6. – С. 22-26.
3. Курлянд З. Н. Лекції з педагогіки : навч. посібн. / З. Н. Курлянд. – Одеса : Південноукраїнський держ. пед. ін-т ім. К. Д. Ушинського, 1999. – 192 с. – (Розд. Сутність процесу виховання).
4. Харламов И. Ф. О педагогическом мастерстве, творчестве и новаторстве / И. Ф. Харламов // Педагогика – 1992. – №7-8. – С. 11-15.
5. Цокур О. С. Персонализация профессиональной подготовки будущих учителей как научная проблема зарубежной и украинской педагогики высшей школы / О. С. Цокур // Учитель : одна чи багато доріг : між нар. наук.-практ. конф., 14-16 жовт. 2006р. : матер. – Седельці, Польща, 2006. – С. 17-24.
6. Андрійчук О. Я. Деякі аспекти гуманістичного виховання студентів медичного училища / О. Я. Андрійчук // Педагогічний пошук. – 2002. – №4. – С. 73-75.
7. Осипець Р. О. Виховання національної самосвідомості майбутніх учителів музики в процесі опанування українською народнопісенною культурою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13. 00. 07 “Теорія і методика виховання” / Р. О. Осипець. – К., 2000. – 19 с.
8. Парасюк І. А. Виховання любові до дітей як структурного компонента професійної готовності майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13. 00. 07 “Теорія і методика виховання” / І. А. Парасюк. – К., 2000. – 18 с.
9. Савчак Н.В. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до гуманістичного виховання учнів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13. 00. 07 “Теорія і методика виховання” / Н. В. Савчак. – К., 2000. – 19 с.
10. Тригубенко В. В. Формування гуманістичних цінностей особистості – сутність педагогічного процесу / В. В. Тригубенко // Освіта і управління. – 1999. –Т. 3, №3. – С. 35-40.
11. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості – громадянина / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – №1. – С. 144-149.
12. Гевко О. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13. 00. 07 “Теорія і методика виховання” / О. І. Гевко. – К., 2003. – 20 с.

13. Климчик Л. А. Боротьба М. Драгоманова за українську народну освіту / Л. А. Климчик // Педагогіка і психологія. – 1994. – №2. – С. 128-136.
14. Ткачова Н. О. Роль та зміст освітніх цінностей в умовах трансформації українського суспільства // Ціннісні парадигми освіти / Н. О. Ткачова. – Х. : Основа, 2004. – С. 39-55.
15. Маркова А. К. Психология труда учителя : Книга для учителя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
16. Киричок В. А. Теоретичний аспект формування гуманістичних цінностей молодших школярів у сучасних умовах / В. А. Киричок // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти : семінар АПН України 16 груд. 2004 р. : матер. – К., 2005. – С. 84-90.
17. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя : [учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед.] / Л. М. Митина. – М. : Академия, 2004. – 320 с.
18. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе : Методология, цели и содержание, творчество : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / Ю. Г. Фокин. – М. : Академия, 2002. – 224 с.
19. Анисимов С. Ф. Духовные ценности : производство и потребление / С. Ф. Анисимов. – М. : Мысль, 1988. – 253 с.
20. Бех І. Д. Виховання особистості : в 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. – 277 с.
21. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості / А. Павліченко // Психологія і суспільство. – 2005. – №4. – С. 98-120.
22. Широких О. Цели и ценности педагогического образования : какой учитель нужен современной школе? / О. Широких // Воспитание школьников. – 2005. – №4. – С. 8-13.

УДК 378:005

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Голованова Т.П., к.пед.н., доцент, *Петрученя Г.Г., магістр

Запорізький національний університет

**Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*

У статті розглянуто педагогічні умови вдосконалення культури управлінської діяльності вчителів. Визначено функції, виділено і схарактеризовано рівні та компоненти готовності до управлінської діяльності.

Ключові слова: педагогічна діяльність, управління, управлінська діяльність, культура управлінської діяльності вчителя.

Golovanova T.P., *Petrychenia A.G. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ / Запорожский национальный университет, *Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, Украина.

В статье рассмотрены педагогические условия формирования культуры управленческой деятельности учителей. Определены функции, выделены и охарактеризованы уровни и компоненты готовности к управленческой деятельности.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, управление, управленческая деятельность, культура управленческой деятельности учителя.

Golovanova T.P., *Petrychenia A.G. PEDAGOGICAL TERMS OF FORMING OF CULTURE OF ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF TEACHER IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL PREPARATION / Zaporizhzhya National University, *Melitopol State Pedagogical University of the name of Bogdan Khmelnytskyi Ukraine.

The pedagogical terms of forming of teachers' administrative activity culture are shown in the article. The functions are shown, the levels are selected and the components of readiness to administrative activity are characterized.

The key words: pedagogical activity, management administrative activity, culture of administrative activity of teacher.